

Bir Roma festivali olarak 1 Ocak'ı kutluyoruz

Ovidius'un Roma takvimini ve festivalleri anlattığı kitabı *Fasti* aralık ve ocak festivallerinin geçmişini anlamak için en iyi kaynak

Eski Yunan ve Roma tarihi ile ilgili anlatılanlar arasından efsaneye dönüşmüş olanlarla gerçekleri ayırmanın en iyi yolu her zaman orijinal kaynaklara bakmaktır. Yeni yıl yaklaşırken, biz yeni yılı mı kutluyoruz yoksa Noel'i mi tartışmaları yapmanın suni gündem olduğunu düşünener için en iyisi de meraklarını benzer kaynaklarla gidermektir bana göre.

MÖ 43'te doğan Roma-lı yazar Ovidius'un *Fasti - Roma Takvimi ve Festivaller* (Yapı Kredi Yayınları, Kazım Taşkent Dizisi) adlı eseri, takvimleri ve gelenekleri en iyi anlatan eser. *Fasti*, ocak ayının birinci gününden başlayıp haziran ayının son gününde biten 6 ayı anlatır. Yazarı *Fasti*'yi 12 kitap olarak aralığın son günüyle bitirmeyi planladığını söyler ancak hayatının sonunu sürgünde geçirdiği için kitabını tamamlayamadığı varsayılır.

Caesar'dan önce yıl martta başlardı

Ama önce zamanı Ovidius'tan biraz önceye alalım: Caesar'ın MÖ 45 yılında Roma takvimini güncellemesine kadar ne Eski Yunan'da ne de Roma'da yılbaşı, modern kutlamalara benziyordu. Zaten Romalılar için yılbaşı tarihi ocak ayının ilk günü de kabul edilmiyordu.

Burada yine Ovidius'a başvurursak Romulus'un MÖ 7. yüzyılda yaptığı takvimin on aydan oluştuğunu öğreniriz. Ovidius, Martius (bugün mart ayı) ile başlayıp December (bugün aralık ayı) ile biten bu yıla Roma'nın ikinci kralı Numa Pompilius'un fazladan iki ay eklemiş olduğunu söyler. O dönemin bayramları genelde doğa ve inanç ile ilgili ritüellerdi. Örneğin, Romalılar arasında popüler bir festival olan Saturnalia, tarım tanrısı Saturnus'a adanmıştı. 17 Aralık'ta başlar ve 23 Aralık'a kadar devam ederdi. Yılbaşı kutlamaları daha çok bu tür festivallerle ilişkilendirilirdi. 1 Ocak gününe özgü bir kutlama yapılmazdı.

Caesar'dan sonra işler değişti, 1 Ocak kutlanmaya başlandı. İlk aya Roma tanrısı Ianus'tan esinlenip Ianuarius adı verilmişti. İsminin ne anlama geldiği tartışmalı olan ama genelde geçit

PINAR ÇELİKEL

anlamına geldiği varsayılan Ianus'un iki yüzü vardı. Biri geçmişe biri geleceğe bakıyordu. Tüm başlangıçların ve sonların tanrısı olduğuna inanıyorlardı. Yeni yıl aynı zamanda kehanetlerle ve batıl inançlarla ilişkilendiriliyordu. Yeni yıl günü eğer nundinae'ye (pazarın kurulduğu gün) denk gelirse, gelecek yılın mutsuz geleceğine; pazar gününe denk gelirse, sa-

vaş çıkacağına ya da yüksek mevkideki bir görevlinin öleceğine; pazartesi gününe denk gelirse, çocukların öleceğine ve fiyatların yükseleceğine; salı gününe denk gelirse de yangınların çıkacağına inanılıyordu.

1 Ocak'ta iş yok eğlence çoktu

Fasti'nin ilk bölümünde Ovidius aya adını veren tanrı Ianus ile olan sohbeti anlatır. Bu ayın festivallerinin ilki Ianus Festivali hakkında şunları söyler: Festival 1 Ocak'ta kutlanırdı ve yeni yılda yeni ürünlerin yetişmesinde Ianus'un uğur getireceğine inanılırdı. Festival döneminde hiçbir şekilde iş yapılmazdı. Öyle ki köleler bile bu festivalde diğer günlerde yaptıkları gibi çalışmak yerine, aileleriyle birlikte vakit geçirirlerdi. Dolayısıyla bugün güzel sözlerin söylendiği bir gün olarak

anıılır. Ocak ayı, "yeni yıl günü" olarak adlandırılıyordu; herkes yılın bu ayını sevinçle bekler ve bu ayda özel bir şeyler yapmak için hazırlıklara çok önceden başlardı. Bazı insanlar Homeros ya da Vergilius'tan kesitler okuyor ya da gördükleri ilk şiiri seçip, ondan fal okumaya çalışıyordu. Sokaklarda geçitler yapılıyor, konşüller evlerinde arkadaşları için büyük bir ziyafet veriyordu. Sokaklar şarkı söyleyip, dans eden; tavalarda eğlenen Romalılarla dolardı. Epeyce tanıdık değil mi?

Ocak ayının festivalleri bununla sınırlı değildi. 11 ve 15 Ocak'ta Arcadialı tanrıça Carmentis onuruna Carmentalia Festivali, 19 Ocak'ta Agonalia Festivali, 24 Ocak'ta ise özellikle tanrıları hoşnut etmek için hayvanların süslediği Sementiva Festivali düzenirdi. 24 Ocak aynı zamanda Paganalia Festivali'nin günüydü. Bu festivallerin detayları için Ovidius'un *Fasti*'si sizi raflarda bekliyor. •

Roma tanrısı Ianus.

